

Claire Croizé & Etienne Guilloteau/ECCE
MER-

27/10/2017 – 20:30 – Kaaitheater

dance • 80 min.

OUR DAILY DEATH

Mer- is presented in the framework of *Our Daily Death*:

Our contemporary Western culture generally looks on death and dying with fear and denial. In *Our Daily Death*, we are examining the other side of the coin by welcoming artists and scientists who consider death to be part of our daily life.

Join us for a 7PM talk by **Thomas Quartier** on *Performing Death: Rituals and Spirituality of Human Finitude*, at 19:00 in the Kaaitheater Forum. (in English)

MER-

nl/ In hun nieuwste creatie reiken Claire Croizé en Etienne Guilloteau naar de einder. Vijf dansers en vijf muzikanten brengen een meerstemmig stuk van zang en dans, gebouwd rond 15e- en 16e-eeuwse polyfonieën over dood, verdriet en pijn. Toch blijft er ruimte voor lichtheid en vreugde. Want naast het onbekende en het mysterieuze, is sterven net zo goed een triviale en 'doordeweekse' gebeurtenis. Van bij je geboorte zet het sterven zich in als een continue beweging: het leven in vrije val. Net door die dood te erkennen, willen Croizé en Guilloteau dat leven voluit vieren.

- De vluchtigheid van ons bestaan is een vitaal element in het werk van Claire Croizé en Etienne Guilloteau. Ze stonden eerder al individueel en als duo in het Kaaitheater met voorstellingen als *Synopsis of a Battle* (2013), *Feu* (2015) en *EVOL* (2016). Voor *Mer-* werken ze samen met het Pluto-ensemble o.l.v. Marnix De Cat, dat voornamelijk polyfonie vanuit de Renaissance en Barok zingt maar ook bruggen legt naar nieuwe muziek.

fr/ Dans leur nouvelle création, Claire Croizé et Étienne Guilloteau tendent vers l'horizon. Cinq danseurs et cinq musiciens interprètent une pièce construite autour de polyphonies du XVe et du XVIe siècle sur la mort, la tristesse et la douleur. Il reste néanmoins de l'espace pour la légèreté et la joie. Car, outre l'inconnu et le mystère, la mort n'est qu'un événement trivial et banal. Dès la naissance, la mort s'inscrit comme un mouvement continu : la vie en chute libre. Précisément en acceptant et reconnaissant la mort, Croizé et Guilloteau désirent célébrer pleinement la vie.

- La fugacité de notre existence est un élément essentiel dans l'œuvre de Claire Croizé et Étienne Guilloteau. Ils se sont déjà produits précédemment au Kaaitheater, en solo ou en duo, avec des spectacles comme *Synopsis of a Battle* (2013), *Feu* (2015) et *EVOL* (2016). Pour *Mer-*, ils travaillent avec l'ensemble Pluto sous la direction de Marnix De Cat, qui chante essentiellement des polyphonies de la Renaissance et du Baroque, mais jette aussi des ponts vers la musique nouvelle.

en/ In their new creation, Claire Croizé and Etienne Guilloteau reach towards the horizon. Five dancers and five musicians perform a polyphonic piece of singing and dance, composed around 15th- and 16th-century polyphonies about death, sadness and pain. Nevertheless, there is also space for lightness and joy. Indeed, in addition to being unknown and mysterious, dying is a banal and 'everyday' event. From the moment you are born, death is constantly approaching: life in freefall. By acknowledging death, Croizé and Guilloteau aim to celebrate life to the full.

- The transience of our existence is a vital element in the work of Claire Croizé and Etienne Guilloteau. They have performed both individually and as a pair at the Kaaitheater before, with productions like *Synopsis of a Battle* (2013), *Feu* (2015) and *EVOL* (2016). For *Mer-*, they are collaborating with the Pluto ensemble conducted by Marnix De Cat, which specializes in Renaissance and Baroque polyphony, but also connects it with new music.

ON *MER-*

Text by Julie De Meester, september 2017.

In certain cultures around the world, the proper way to honor the dead is to become big and loud, as if trying to scare off an enemy. Such was the case, too, in the 15th and 16th century, the time period where Claire Croizé and Etienne Guilloteau found the music of their newest production, *Mer-*.

From the first note, this piece about death and suffering confounds and challenges expectations, with sharp, expressive movements and colorful costumes reminiscent of everything from tudor fashion to sportswear, punk, and Vivienne Westwood. There is nothing funereal about *Mer-*, though it was built for churches as well as theatres and features a Requiem. Yet, with the help of age-old songs, the choreography attempts to re-create a place for death in modern life.

Mer- is performed by five dancers, as well as five singers from Marnix de Cat's Pluto Ensemble. Except for one fragment from Benjamin Britten's 20th – century *War Requiem*, sung in English by a single tenor voice, the music is early renaissance. Profane polyphonies by Josquin Desprez, Pierre De La Rue, Antoine Brumel and more, in old French, form the introduction and body of the piece, while the finale marks a shift to religious music with Johannes Ockegem's ethereally beautiful *Requiem, missa pro defunctis*. The vocals get a chance to shine in church settings, where the audience takes place in a circle around the performers. Mobile light fixtures, adjusted throughout, help focus the gaze. Performed in regular theatres, however, *Mer-* surprises with smart acoustic tweaks that make the space sound like never before – and immerses the audience in the performance by playing with the traditional stage/seats dichotomy.

In Claire Croizé's previous production, *EVOL*, she experimented with the relation between music and choreography: can the two exist together even if there is no obvious link? With *EVOL*, the movements were based on the text of a poem unrelated to the piece's poppy soundtrack. Croizé and Guilloteau use similar techniques in *Mer-*, but apply them to the lyrics of the songs performed throughout the piece. The physical presence of the singers is tangible and unites music and dance even more closely. The choreography, meanwhile, borrows elements from the music's composition. There is fairly little unison; more often, the dancers move in counterpoint to each other, each along their own individual interpretation of the same lyrics, much as the different voices in polyphony move along independent lines of melody.

And yet, music and dance actually serve as a counterweight to each other. The vocals, lofty and solemn, drift cloudlike up into the vaults and domes of the church or the theater. By contrast, the dancers try to stay grounded, to battle against the pathos of the music by sheer physical exertion. Where the song is emotional, the dance focuses on actions: concrete, representative gestures of sorrow and strife – gripping and clawing, shaking and kneeling – made abstract through repetition and exaggeration. This way, the movements achieve a ritual dimension, showing the dancers as a group of people grappling with mortality as well as rising, somehow, beyond it.

The costumes become props loaded with ritual symbolism, first through the addition of a mask that carries associations of menace and anonymity as well as childlike, carnivalesque simplicity. The transformation of the costumes is completed towards the end, when the dancers strip down to a single, more austere layer. In the choreography too, individualism is stripped away in favor of the group. There is a renewed lightness to the movement. In contrast with earlier, stunted attempts at a lift, the dancers now float upwards with less and less effort, reaching for the sky, pulling each

other along. Slowly, as if they were already taking their leave two-thirds into the performance, the dancers start distancing themselves from the stage, disappearing into the back but also moving, more and more, around and into the audience, like waves rolling onto the shore. The boundaries between the two groups are like wax, soft and pliable. As the last notes of the requiem resonate through the space, dancers, singers and spectators are joined together in wonder at the mystery of it all.

CLAIRE CROIZÉ EN ETIENNE GUILLOTEAU OVER *MER-*

Een interview door Steven De Belder (Concertgebouw Brugge, september 2017)

Voor hun gezamenlijke creatie *Mer-* verkennen Claire Croizé en Etienne Guilloteau vitaliteit en de dood, op een muzikale score van vooral Vlaamse polyfonisten, gezongen door het Pluto Ensemble onder leiding van Marnix De Cat. Steven De Belder sprak beide choreografen ongeveer een maand voor de première. Omdat ze na al die jaren voortdurend elkaars zinnen afmaken is het gesprek geredigeerd alsof het met één persoon was.

Jullie werken al bijna 15 jaar heel nauw samen, maar meestal tekent slechts één helft van het duo voor de choreografie, terwijl de ander assisteert. Waarom signeren jullie deze keer allebei? Het is inderdaad nog maar de derde keer dat we dat doen. Aanvankelijk zou *Mer-* een creatie van Claire worden, met Etienne als dramaturg. Maar het thema van de aanwezigheid van het afwezige bleek nogal taai, en op een gegeven moment had Claire zich compleet vastgereden in de studio. Daarop heeft Etienne op basis van de fragmenten die Claire al gemaakt had een nieuwe compositie gemaakt, en omdat dat bleek te werken hebben we besloten om het stuk verder als duo uit te werken. Het ligt in het verlengde van hoe we normaal werken, alleen is er nu wat meer discussie omdat geen van beiden de baas is ... Het werk dat we individueel maken is heel verschillend van elkaar, maar wel complementair: Claire is sterk gericht op lichaam, dans en het gebaar, terwijl dat van Etienne eerder vertrekt vanuit de context en de ruimte van het theater.

Zoals vaker bij jullie is de keuze voor de muziek bepalend voor het stuk dat je gaat maken. Hoe kwamen jullie bij de Vlaamse polyfonisten uit?

We wilden al langer iets doen rond een requiem, en nadat een groot project rond het *Requiem* van Luigi Cherubini niet is kunnen doorgaan, kregen we de suggestie om eens te gaan kijken bij de renaissance, en bracht het Concertgebouw ons in contact met Marnix De Cat. Dat bleek een goede match, want De Cat is een avontuurlijk denkend muzikant die openstaat voor nieuwe dingen. Al snel werd het duidelijk dat we niet één enkel requiem wilden choreograferen, maar dat er meer variatie in de voorstelling moest. Dus hebben we op basis van bestaande muziek een nieuw requiem samengesteld, met daarin het requiem van Ockeghem, maar ook een reeks vooral profane liederen over de dood, verlies, pijn en liefdesverdriet. Zo kunnen we meer variatie en contrast in de voorstelling brengen.

Hoe maak je een choreografie op polyfonie?

De muziek is erg verticaal en etherisch, met weinig connectie tot het aardse, en er zit geen of nauwelijks beat of puls in. Daar wilden we met de dans wat tegenin gaan: we zoeken de fysieke aspecten in het concrete, het aardse. Daarbij willen we ook aanknopen bij andere rituelen rondom de dood. We lieten ons inspireren door allerlei tradities rond de dood: veel herrie maken zoals in de middeleeuwen, of een Dag van de Dood zoals in Mexico, een gebruik dat heel dicht bij onze traditie van carnaval aanleunt. Werken met die verschillende liederen rond verlies en dood heeft een de-

dramatiserend effect, het maakt deel uit van het leven. Het wordt immers iets vertrouwds en dat is iets wat we verloren zijn. In de middeleeuwen participeerde iedereen aan de rituelen rond de dood. In onze maatschappij daarentegen wordt de dood heel sterk uit het beeld geduwd: de dood is vandaag geen noodzakelijk deel van het leven meer maar iets abstracts dat veel angst inboezemt doordat het onbekend is. Wij willen zoeken naar een alternatieve omgang met de dood door te plukken uit diverse praktijken en rituelen, net zoals we willen onderzoeken wat die oude muziek uit de renaissance vandaag nog voor ons kan betekenen.

Heb je een antwoord gevonden?

Je elke dag in het thema van de dood inwerken heeft een bevrijdend effect. Het heeft iets absurds en iets lichts, we nemen onszelf niet te serieus. Tegelijk hebben we ook geen helder antwoord of alternatief. De dood is iets groots en krachtigs dat ons te boven gaat. Als we iemand verliezen, is dat te sterk voor ons, en ook dat proberen we in dans om te zetten – al is dat een onmogelijke opdracht, want we weten niet wat de dood is, het blijft een blinde vlek. We proberen er een bewegingsvorm aan te geven, soms is die grappig, soms niet meer – vooral in combinatie met de muziek. De dood zelf kan je niet weergeven, maar wel de dreiging ervan, via maskers bijvoorbeeld. We hebben veel gekeken naar de *danse macabre*, naar foto's van rituelen uit Afrika of Zuid-Amerika, de voodoo- dans van Maya Deren, maar ook van een defilé van Vivienne Westwood waarin ze geneesmiddelen verwerkt op kledij ... Het samenbrengen van al die bronnen heeft een kinderlijke kant, in de positieve zin van het woord, zoals in naïeve schilderkunst – dat is een dimensie die we willen aanraken.

Volgt de choreografie de vorm van de muziek, een opeenvolging van korte liederen dus?

De liederen zijn vrij kort en het is een uitdaging om daarmee een lijn over een hele voorstelling uit te zetten. Het is dus de dans die het geheel moet dragen. De dans stuurde ook de ingrepen die we in de muziek gedaan hebben, bijvoorbeeld bepaalde partijen weglaten en stiltes tussen de muziekstukken inlassen. We hebben ook gewerkt met herhaling als ritueel element. Bij een ander fragment is de choreografie geënt op de tekst in plaats van op de muziek, bewegingen die nadien in andere configuraties en op andere muziek herhaald worden. De dansers gebruiken ook hun eigen stem en adem, en zorgen er zo mee voor dat de dans de motor van de actie en het stuk blijft. Spijtig genoeg ontbrak ons de tijd om de muzikanten zelf ook te integreren in de choreografie, want dat zou het nog sterker maken.

Hoe belangrijk is het contrast tussen de profane liederen en het sacrale requiem?

Het was niet de bedoeling om een religieuze voorstelling te maken, al helemaal niet omdat we *Mer-* vaak in kerken gaan spelen, dus het was belangrijk om variatie te hebben. Maar het werkt ook omgekeerd: door het gebruik van het Latijn is het requiem veel abstracter dan de voornamelijk Franse teksten van de profane liederen. Het idee om in kerken te gaan spelen, kwam van het Concertgebouw, en het interesseerde ons wel om in ruimtes te gaan spelen waar je een andere soort verhouding tot het publiek hebt, die – in dit geval bijvoorbeeld met de dood als thema – ook inhoudelijk relevant is. Bovendien is de kerk tegenwoordig een van de weinige plekken waar we effectief met de dood geconfronteerd worden. Maar het is geen exclusief kerk-stuk, we spelen het in Kortrijk in een oude fabriek en er komt ook een versie voor gewone theaters, waarbij we nog aan het uitzoeken zijn hoe we de frontale opstelling op zijn minst kunnen doorprikken.

LYRICS

Plorer, gémir, crier

Plorer, gémir, crier et braire
me conviennent en grant desplaisier.
Quant la mort vient, et on m'enterre,
je me repose sans soucys,
et endure sans plus souffrir.
Requiem eternam dona eis Domine.

Joie me fuit

Joie me fuit et douleur me queurt seure,
courroux me suit sans que riens me sequeure.
Ce qui me tue, hélas, c'est souvenance.
Je ne cesse, loing de mon esperance,
mon seul desir est que briefment je meure.

Quant je me dors lors mon esprit labeure,
au reveiller Dieu scet comme je pleure
en demandant de mes maux allegence.
Joie me fuit et douleur me queurt seure,
courroux me suit sans que riens me sequeure.

Ce qui me tue, hélas, c'est souvenance.
Je ne scay tour si non mauldire l'eure
que vis celui par qui ce mal saveure.
Mais peut estre qu'il n'a pas congnoissance
de mon annuy ne de ma desplaisance.
Pourquoy convient qu'en ce point je demeure?

Joie me fuit ...

Mille regretz

Mille regretz de vous abandonner,
Et d'eslonger vostre fache amoureuse.
Jay si grand dueil, et paine douloureuse,
Qu'on me verra, brief mes jours definir.

La Déploration

sur la mort de Jean Ockeghem. (J. Molinet)

Nymphes des bois, déesses des fontaines,
chantres experts de toutes nations,
changez voz voix fort clères et haultaines
en cris trenchantz et lamentations.

T: Requiem aeternam dona eis Domine

Car d'Atropos les molestations
vostre Ockeghem par sa rigueur attrappe.
Le vray trésor de musique et chief d'oeuvre,

Snikken, zuchten, roepen

Snikken, zuchten, roepen en schreeuwen
schikken me in in groot onbehagen.
Wanneer de dood komt, en men me begraaft,
rust ik zonder zorgen,
en wacht ik uitkijkend zonder enig lijden.
Geef hun de eeuwige rust, Heer.

Vreugde ontvlucht me *

Vreugde ontvlucht me en verdriet volgt me met zekerheid
Toorn achtervolgt me zonder enige troost.
Hetgeen me doodt, helaas, dat is herinnering .
Ik geef niet op, veraf van mijn hoop,
is mijn enig verlangen, dat ik sterf.

Wanneer ik inslaap, werkt mijn geest,
bij mijn ontwaken, weet God hoezeer ik ween,
vragend naar verlichting van mijn leed.
Vreugde ontsnapt me en verdriet volgt me met zekerheid.
Toorn achtervolgt me zonder enige troost.

Hetgeen me doodt, helaas, dat is herinnering.
Ik weet niet anders dan het uur te verwensen
toen ik degene zag door wie ik al dit leed proef.
Maar misschien heeft hij geen kennis
van mijn leed noch van mijn ongeluk.
Waarom moet ik in deze situatie blijven?

Vreugde ontvlucht me...

Duizendmaal spijt

Vol treurnis nu ik U, helaas, verlaat,
En me verwijderen moet van uw liefdevol gelaat,
Ben ik door diepe smart getroffen en zo droef
Dat ik, dunkt me, niet lang meer op de aarde toef..

La Déploration

sur la mort de Jean Ockeghem. (J. Molinet) *

Bosnimfen, brongodinnen,
Zangexperten aller landen,
Verander jullie heel heldere en hoge stemmen
in schrille kreten en klaagliederen.

T: Geef hen eeuwige rust Heer

Want de molestaties van de strenge Atropos
vangt jullie Ockegem, hem bedekt.
De echte schatbewaarder van de muziek en zijn
meesterwerken,

qui de trépas désormais plus n'eschappe,
dont grant doumaige est que la terre coeuvre.

T: et lux perpetua luceat eis

Acoustrez vous d'abitz de deuil:
Josquin, Brumel, Pierchon, Compère.
Et plorez grosses larmes d'oeil:
Perdu avez vostre bon père.
Requiescat in pace. Amen

Guinto alla tomba (Tasso, Gerusalemme liberata, XII/96-97)

Giunto alla tomba, ov' al suo spirito vivo
Dolorosa prigione il ciel prescrisse,
Di color, di calor, di moto privo,
Già freddo marmo al marmo il volto affisse.
Al fin sgorgando un lagrimoso rivo,
In un languido ohimè, proruppe e disse:
"O sasso amato tanto, amaro tanto,
Che dentro hai le mie fiamme e fuor il pianto".
"Non di morte sei tu, ma di vivaci,
Ceneri albergo, ov' è nascosto amore;
Sento dal freddo tuo l'usate faci,
Men dolci sì, ma non men calde al core.
Deh! prendi i miei sospiri e questi baci
Prendi, ch'io bagno di doglioso umore,
E dagli tu, poich'io non posso, almeno,
All'amate reliquie c'hai nel seno".

Du tout plongiet

Du tout plongiet au lac de desespoir,
Trouvé me suis sans attente n'espoir
D'avoir jamais des biens de Fortune;
Mais, se trouver puis scayson oportune,
Je m'assairay d'en quelque chose avoir.

Fors seulement l'actente que je meure

(présenté en anglais par Tarek Halaby)
Fors seulement l'actente que je meure,
en mon las cœur nul espoir ne demeure,
car mon maleur si tresfort me tourmente
qu'il n'est douleur que pour vous je ne sente,
pource que suis de vous perdre bien seure.

Vostre rigueur tellement m'y queurt seure
qu'en ce parti il fault que je m'asseure,
dont je n'ay bien qui en riens me contente

die het sterven nu niet meer ontsnapt,
en waarvan het zeer jammer is dat de aarde hem bedekt.

T: en dat het onvergankelijke Licht hem verlichte.

Hul jullie in rouwkledij :
Josquin, Brumel, Pierchon (P. DelaRue), Compère.
En ween dikke tranen uit jullie ogen:
Jullie hebben jullie goede vader verloren.
Moge hij rusten in vrede. Amen.

Guinto alla tomba (Tasso, Gerusalemme liberata, XII/96-97) *

Verenigd bij het graf, waar de hemel voor (zijn)haar
Levende geest een sombere kerker voorzien had,
verstoken van kleur, warmte en beweging :
hij drukte zijn gelaat, lijkend op koud marmer, tegen het
marmer, en uiteindelijk borrelde een stroom van tranen
op, barstte hij uit in een droef "Helaas!" en sprak :
"O steen, zo bemind, zo bitter,
die binnenin mijn vuur bewaart, en buiten mijn tranen"
"Niet van de dood ben je de herberg, maar van de levende
assen, waarin Amor (Liefde) verborgen zit;
door jouw koelte heen voel ik diezelfde vlammen,
minder liefelijk, ja, maar niet minder warm aan mijn hart.
Ach! Neem mijn zuchten, en deze kussen,
die ik baad in droeve tranen,
en geef jij ze dan tenminste door aan haar, want ik kan he
niet, geef ze aan die geliefde overblijfselen die jij in je bors
draagt."

Du tout plongiet *

Helemaal ondergedompeld in het meer van wanhoop,
bevind ik me zonder enige verwachting noch hoop
op enig goeds van Vrouwe Fortuna;
Maar als ik ooit de kans zie,
zal ik me inzetten om er wat van te bekommen.

Fors seulement l'actente que je meure *

(voorgedragen in het Engels door Tarek Halaby)
Buiten enkel de verwachting dat ik sterf,
blijft geen enkele hoop in mijn arme hart,
want mijn leed kwelt me zo sterk
dat er geen pijn is die ik niet voor u voel,
omdat ik zeker ben u te verliezen.

Uw strengheid kwelt me zo
dat ik me moet beschermen in deze relatie
waarin ik niets heb dat me behaagt.

fors seulement...

Mon desconfort toute seule je pleure
en maudisant, sur ma foy, a toute heure
ma leaute qui tant m'a fait dolente.
Las, que je suis de vivre mal contente
quant de par vous n'ay riens qui me sequeure

Excerpt from War-requiem (Wilfred Owen-B. Britten)

It seemed that out of battle I escaped
Down some profound dull tunnel,
long since scooped Through granites
which titanic wars had groined.
Yet also there endumbered sleepers groaned,
Too fast in thought or death to be bestirred.
Then, as I probed them, one sprung up, and stared
With piteous recognition in fixed eyes,
Lifting distressful hands as if to bless.
And no guns thumped, or down the flues made
moan.
"Strange friend," I said, "here is no cause to
mourn."

Missa pro defunctis – J. Ockeghem
Introit Requiem aeternam
Kyrie
Tractus: Sicut Servs

Buiten enkel het wachten...

Mijn ongemak beweën ik helemaal alleen
vervloekend, door mijn geloof, op elk uur
mijn trouw, die me zo heeft doen lijden.
Ach, hoe ontevreden ben ik nog te leven
want door u heb ik niets meer dat me troost.

Fragment uit War-requiem (Wilfred Owen-B. Britten)

Het leek of ik ontsnapte aan de strijd
In een diep-donk're tunnel, stilte streed
Met stenen die de sterkste muren kruisten.
Maar waar ook versperde slapers kreunden,
Te vast in slaap, of dood, dat ik ze stoorde.
Toen ik ze zag, sprong er een op en staarde
Met droevige herkenning in zijn ogen,
Hief een zere hand als voor een zegen.
Kanonnen zwegen, kreunen vormde 't net.

"Vriend," zei ik, "het rouwen helpt hier niet."

* Vertaling door M. De Cat

credits

Claire Croizé & Etienne Guilloteau/ECCE **MER-**
concept & choreography Claire Croizé, Etienne Guilloteau | **danced by** Claire Godsmark, Emmi Väisänen, Young Won Song, Mikko Hyvönen, Tarek Halaby | **music** Pluto-ensemble (Marnix De Cat) | **singers** Marnix De Cat, Kristen Witmer, Adriaan De Koster, Tore Denys, Harry van der Kamp | **musical dramaturgy** Marnix de Cat, Claire Croizé, Etienne Guilloteau | **light design** Hans Meijer | **costume design** Anne-Catherine Kunz | **production** ECCE | **co-production** Concertgebouw Brugge | **in collaboration with** STUK-House for Dance, Image & Sound, wpZimmer, workspacebrussels | **support** Vlaamse Overheid, Provincie West-Vlaanderen

